

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Кафедра педагогіки вищої школи

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД
(назва навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів
рівня вищої освіти _____ доктор філософії
(назва рівня вищої освіти)
спеціальності _____ 011 Науки про освіту
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою
«Освітні, педагогічні науки»
(назва програми)
мова навчання – українська

Слов'янськ – 2018 р.

Розробник:

Фатальчук С.Д. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Рецензенти:

Панасенко Е.А., доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Лях Г.Р., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
«29» серпня 2018 р.
протокол №1

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 «Освіта. Педагогіка»	Варіативна дисципліна	
	Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»		
Модулів – 3		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Рівень вищої освіти: підготовка здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти	10 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	20 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	60 год.
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Передовий педагогічний досвід» передбачено розширення педагогічних знань і здібностей здобувачів, на основі органічного синтезу знання фундаментальних наук з педагогічними та моральними цінностями, створеними творчим пошуком і досвідом передових учителів, прискоренні процесу трансформації (ППД) в широку педагогічну практику.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Організація навчально-виховного процесу в позашкільних закладах» є набуття у здобувачів таких **компетентностей**:

загальні:

- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- здатність до адаптації та дій в новій ситуації;
- здатність працювати в міжнародному контексті.

спеціальні:

- здатність до засвоєння основних концепцій та засад методології педагогіки, розуміння теоретичних і практичних проблем в галузі освітніх, педагогічних наук, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки;

- обізнаність з різними контекстами у яких може відбуватися навчання;

- обізнаність з різними ролями учасників освітнього процесу;

- здатність консультувати з різноманітних освітніх питань та навички з окремих видів консультування;

- здатність керувати освітніми, розвивальними проектами.

2.2. Передумовами вивчення навчальної дисципліни є попередньо набуті здобувачами такі **компетентності**:

Здатність до творчого пошуку здобувачів та розвиток їх професійних педагогічних здібностей (професійної майстерності).

Здатність до розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; пошуку і розробки нових педагогічних методів і освітніх технологій підвищеної ефективності.

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання і розуміння предметної області та специфічних особливостей професії.

Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики.

Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей;

здатність до орієнтування в соціальних ситуаціях. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності.

Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, студентами; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

Здатність до формування основ педагогічного мислення, вміння осмислювати і аналізувати педагогічну дійсність.

2.3. Очікувані результати навчання:

Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Уміти організовувати та проводити науково-педагогічне дослідження.

Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

Розробляти програми соціально-педагогічних інтервенцій.

Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

2.4. Критерії оцінювання результатів навчання

Результати навчання здобувачів із вивчення навчальної дисципліни «Передовий педагогічний досвід» визначаються у балах, які виставляються згідно з критеріями оцінювання.

Оцінювання результатів навчання здійснюється під час проведення навчальних занять (лекції, практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні) та самостійної роботи. Для здобувачів заочної форми бали розподіляються пропорційно годинам у навчальному плані, відведеним на

навчальні заняття та самостійну роботу.

Оцінювання результатів навчання здобувачів у процесі *лекції* виставляється за такими критеріями:

- присутність здобувача на лекції, складання її конспекту та активна участь у процесі лекції.

Оцінювання результатів навчання здобувачів у процесі *практичного, семінарського, лабораторного, індивідуального заняття* виставляється за такими критеріями:

- під час опитувань – за повну і ґрунтовну відповідь на задане запитання з теми заняття;

- під час тестування – за правильні відповіді на всі запитання тесту з теми заняття;

- у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; за знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні; за володіння формулами та математичними методами, необхідними для виконання завдання; за отриманий правильний результат.

Оцінювання результатів навчання здобувачів у процесі *написання поточних, проміжних контрольних робіт* виставляється за правильні відповіді на всі питання роботи.

Оцінювання результатів навчання здобувачів під час *контрольного заходу* виставляється за правильні відповіді на всі питання.

Оцінювання *рефератів та презентацій за визначеними темами* виставляється відповідно до критеріїв:

- за повноту та використання сучасних концепцій і джерел інформації (крім лекційного конспекту має бути ще не менше трьох джерел інформації);

- за оформлення роботи згідно з вимогами і наявність посилань на літературні джерела;

- за наявність змістовних висновків;

- за глибокі знання навчального матеріалу, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах.

Унаслідок виявлення невідповідності результатів навчання окремим критеріям із тієї чи іншої форми контролю знань кількість балів, яка виставляється здобувачеві, може бути знижена:

- за неповну відповідь;
- за кожну неправильну відповідь;
- за невчасне виконання завдання;
- за недостовірність поданої інформації;
- за недостатнє розкриття теми;
- за відсутність посилань на літературні джерела.

Результати поточного контролю рівня знань здобувачів очної та заочної форм навчання (кількість отриманих балів) обов'язково доводяться викладачем у наприкінці кожного заняття до відома всіх аспірантів і виставляються в «Журналі обліку поточної успішності та відвідування занять» та є підставою для одержання допуску до підсумкового контролю.

Допуск до підсумкового контролю з кожної навчальної дисципліни становить 60 балів та визначається як сумарна мінімальна кількість балів, яку необхідно набрати здобувачеві для отримання позитивної оцінки «задовільно». При цьому межа незадовільного навчання становить 59 балів.

Шкала оцінювання: національна та накопичувальна 100-бальна

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою
90 – 100 балів	відмінно
89 – 75 балів	добре
60 – 74 балів	задовільно
26 – 59 балів	незадовільно
0 – 25 балів	неприйнято

Кожна навчальна дисципліна, вивчення якої закінчується складанням заліку або іспиту, оцінюється максимальною оцінкою у 100 балів. Якщо навчальна дисципліна викладається два або більше семестрів, вивчення з яких закінчується згідно з навчальним планом заліком або іспитом, то кожна

частина оцінюється у 100 балів.

Якщо здобувач набрав упродовж семестру 60-74 бали, то він може зарахувати набрані бали як оцінку семестрового контролю.

Якщо навчальна дисципліна завершується екзаменом і здобувач хоче покращити оцінку семестрового контролю, то у відведений час він складає іспит з даної дисципліни як окрему форму семестрового контролю, який оцінюється у 100 балів незалежно від тих, що були набрані упродовж семестру.

Для підсумкового контролю у формі екзамену:

Теми						Самостійна робота	Підсумковий бал (оцінка семестрового контролю)
ЗМ1		ЗМ2		ЗМ3		44	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
5	5	5	5	5	5		
30 балів							
60-74 балів							

2.5. Засоби діагностики результатів навчання: реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень, екзамен.

2.6. Питання до екзамену

1. Проаналізуйте технологію виявлення передового педагогічного досвіду (ППД).
2. Обґрунтуйте важливість узагальнення вчителем власного педагогічного досвіду.
3. Суть і структура впровадження досвіду.
4. Обґрунтуйте особливості організаційної роботи з використання вчителем ППД на діагностичній основі.
5. Організація роботи з використання вчителем ППД в районі.
6. Особливості організаційно-методичної роботи з формування педагогічного досвіду молодих вчителів.
7. В чому полягає технологія вивчення й узагальнення ППД?
8. Розкрийте сутнісні характеристики ППД.
9. Використання новітніх педагогічних технологій у навчально-виховному процесі.

10. Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності в установах і закладах освіти.
11. Нові форми впровадження і поширення ППД як важлива складова умова створення інноваційного освітнього середовища.
12. Передовий педагогічний досвід: проблеми і пропозиції.
13. Педагогічний досвід як продукт пошуково-експериментальної діяльності педагогів-новаторів.
14. Інноваційні педагогічні технології.
15. Передовий педагогічний досвід і його види.
16. В чому полягає комплексна оцінка педагогічного досвіду як передового?
17. Педагогічна творчість і майстерність педагога.
18. ППД як джерело педагогічної творчості.
19. Передовий педагогічний досвід і його види
20. Розкрийте методи логічного мислення та їх використання при вивченні ППД.
21. Розкрийте методи емпіричного вивчення досвіду.
22. Аналіз педагогічної документації, бібліографічних джерел як методи вивчення педагогічного досвіду.
23. Самоаналіз і самодіагностика та їх роль у вивченні і узагальненні педагогічного досвіду.
24. Репродуктивний і новаторський ППД.
25. Актуальні ідеї ППД минулого (пед. сист. А. Макаренка В.Сухомлинського).
26. Готовність педагога до освоєння педагогічного досвіду – важлива передумова його впровадження .
27. Розкрийте особливості формування педагогічного досвіду.
28. Бесіда як метод вивчення досвіду.
29. Розкрийте сутність поняття «педагогічний досвід».
30. Поняття «узагальнення досвіду». Теоретичні та імперичні рівні узагальнення.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л.	пр.	лаб.	інд.	С.р.		л.	пр.	лаб.	інд.	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Передовий педагогічний досвід як засіб вдосконалення навчально-виховного процесу												
Тема 1. Комплексна оцінка педагогічного	13	1	2			10	13	1	2			10

досвіду як передового												
2.Технологія виявлення ППД.	13	1	2			10	13	1	2			10
Разом за ЗМ 1	26	2	4			20	26	2	4			20
Змістовий модуль 2. Дидактичні основи вивчення і узагальнення ППД.												
Тема 3. Методика вивчення ППД.	16	2	4			10	16	2	4			10
Тема 4. Процес узагальнення ППД.	16	2	4			10	16	2	4			10
Разом за ЗМ 2	32	4	8			20	32	4	8			20
Змістовий модуль 3. Система впровадження і використання ППД												
Тема 5 форми і методи впровадження ППД.	16	2	4			10	16	2	4			10
Тема 6 Формування педагогічного досвіду.	16	2	4			10	16	2	4			10
Разом ЗМ 3.	32	4	8			20	32	4	8			20
Усього годин	90	10	20			60	90	10	20			60

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Комплексна оцінка педагогічного досвіду як передового	1
2	Технологія виявлення ППД.	1
3	Методика вивчення ППД.	2
4	Процес узагальнення ППД.	2
5	Форми і методи впровадження ППД.	2
6	Формування педагогічного досвіду	2
	Разом	10

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Комплексна оцінка педагогічного досвіду як передового	2
2	Технологія виявлення ППД.	2
3	Методика вивчення ППД.	4
4	Процес узагальнення ППД.	4
5	Форми і методи впровадження ППД.	4
6	Формування педагогічного досвіду	4
	Разом .	20

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Комплексна оцінка педагогічного досвіду як передового	10
2	Технологія виявлення ППД.	10
3	Методика вивчення ППД.	10
4	Процес узагальнення ППД.	10
5	Форми і методи впровадження ППД.	10
6	Формування педагогічного досвіду	10
	Разом	60

5. Рекомендована література

Основна

1. Алексюк А.М. Перспективні освітні технології: Наук.-метод. посібник / А.М. Алексюк та ін.; за ред. Г.С. Сизоненко. – К.: Гопак, 2000. – 559 с.
2. Андрущенко В.П. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології / В.П. Андрущенко, С.О. Сисоєва, Н.В. Гузій та ін., НПУ ім. М.П. Драгоманова. Ін-т теорії та філософії педагогічної освіти – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – 183 с.
3. Бабина Е.С. Формирование педагогического мастерства учителя в системе непрерывного педагогического образования: Монография / Е.С. Бабина – К.: Вища школа, 1997. – 153 с.
4. Бажанова І.М. Педагогічний пошук / І.М. Бажанова. – К.: Радянська школа, 1988. – 496 с.
5. Барабаш Ю.Г. Педагогічна майстерність: теоретичні й навчально-методичні основи: Навчальний посібник для студентів вищого навч. закладу /Ю.Г. Барабаш, Р.О. Познікевич – Луцьк: РВВ «Вецха» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2006. – 472с.
6. Березівська Л.Д. реформування шкільної освіти в Україні: монографія / Л.Д. Березівська. – К.: Богданова А.М., 2008. – 406 с.
7. Бутенко Л.Л. Сходинки до педагогічної майстерності: методичний посібник для самостійної роботи з курсу «Основи педагогічної майстерності» / Л.Л. Бутенко, О.Г. Ігнатович (укладач); Луганський пед. університет ім. Т. Шевченка. – Луганськ: Альма-матер, 2007. – 190с.
8. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід: (Дидактичний аспект) / Ю.В. Васьков.– Х.: Скорпіон, 2000. – 120 с.
9. Волкова Н. П. Педагогіка : Навчальний посібник / Н.П.Волкова. – Вид. 2-ге, переробл., допов. – К. : Академвидав, 2007. – 616с.
10. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко.– К. – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008.– 278 с.

11. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 375 с.
12. Гриньова В.М. Педагогічна майстерність учителя: навчальний посібник / В.М. Гриньова, С.Т. Золотухіна, С.Ю. Балбенко та ін., ХНПУ ім. Г.С. Сковороди.- Вид. 2-е, випр. і доп. – Х.: ОВС, 2006. – 224 с.
13. Гришина Т.В. Освітня технологія як об'єкт методичної роботи /Т.В. Гришина. – Х.: Основа, 2003. – 96 с.
14. Єяєун І.А. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: [навч. посіб.] / Упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – К. : СПД Богданова А.М., 2008. – 462 с
15. Жерносек І.П. Організація методичної роботи в школі: Навчальний посібник / І.П.Жерносек. – Х.:Основа, 2006. –128с.
16. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; за ред. І.А. Зязюна.– К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
17. Закон України “Про освіту”: За станом на 8 грудня 2006 р. / верховна рада України. – офіц. вид. – К. Парлам. Вид-во, 2006. – 40 с. – (Сер. “Закони України”).
18. Кан-Калик В.А., Педагогическое творчество / В.А. Кан-Калик, Н.Д.Никандров. – М.: Педагогіка, 1990. – 144с.
19. Ковальова І.О. Використання передового педагогічного досвіду в процесі формування професійної майстерності майбутніх педагогів: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 /Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 1997. – 24 с.
20. Лещенко М.П. Теоретико-методологічні засади педагогічної майстерності в умовах особистісно орієнтованого навчання / М.П. Лещенко // Наукові записки Вінницького пед. ун-ту ім. В.Г. Короленка. Сер.: Педагогіка і психологія. – 2001. – Вип. 5. – С. 174-176.
21. Логачевська С.П. Дійти до кожного учня / С.П. Логачевська. – К : Радянська школа, 1990. – 156 с.
22. Луцюк А.М. Василь Сухомлинський про педагогічну майстерність учителя / А.М. Луцюк. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 208 с.
23. Львов М.Р. Передовой опыт и творчество учителей // Сов. педагогика. – 1989. – № 1. – С. 52-56.
24. Маслівська І. Перспективний педагогічний досвід: міф чи реальність? / І. Маслівська //Директор школи Україна. – 2004. – № 2. – С. 10-12.
25. Методичні рекомендації з виявлення, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду / упоряд. Г.П. Бондарчук. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. 43 с.
26. Момот Л.Л. Передовий педагогічний досвід: теорія і методика / Під ред. Л. Л. Момот., Хмара Т.М. Ярошенко О.Г. та ін. К.: Рад. Школа., 1990. – 141 с.
27. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О.Т. Шпак. – К. : Видавничий центр

“Просвіта”; Пошуково-видавниче агентство “Книга Пам’яті України”, 2000. – 368 с.

28. Онишків З.М. Основи школознавства: Навчальний посібник / З.Н. Онишків . – Вид. 3-тє., переробл. і доповн. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 176 с.

29. Освіта в Україні. Нормативна база / вид. 2 ге. – К.: КНТ, 2006. – 484с.

30. Палтышев Н.Н. Педагогическое мастерство и пути его достижения / Н.Н. Палтышев. – Одеса, 2000. – 215 с.

31. Пастух Т.В. Вивчення й узагальнення перспективного передового педагогічного досвіду / Т. Пастух // Завучу. Усе для роботи. – 2013. – № 11 – 12 (107 – 108). – С. 2 – 23.

32. Педагогічний словник/ За редакцією Ярмаченка М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2002. – 516 с.

33. Пехота О. М. Освітні технології : Навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та інш. ; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.

34. Сучасні освітні технології: Реком. бібліогр. покажчик. Ч. 1 Сучасні технології навчання / ДНПБ ім. В.О. Сухомлинського; уклад. І.П. Моїсеєва, Н.Д. Грудніна. – К., 2005. – 307 с.

35. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності: навчально-методичний посібник / В.В. Федорчук – Кам’янець-Подільський: Звойленко Д.Г., 2008. – 140 с.

36. Федорчук В.М. Передовий педагогічний досвід Хмельничан (посібник) / Кам’янець-Подільський університет / В.М. Федорчук (відп. ред.), А.С. Попович (уклад.). – К.-П.: Аксіома, 2008. – 371 с.

37. Цимбалюк І.М. Підвищення професійної кваліфікації: психологія педагогічної праці. – Науково-методичний посібник для підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів І.М. Цимбалюк – Київ: ТОВ «Видавничий дім «Професіонал». 2004. – 150 с.

38. Яремчук В.Д. Національні проблеми загальноосвітньої школи України: історія і сучасність / В.Д. Яремчук – К.: Либідь, 1993. – 230 с.

Допоміжна

1. Бабанский Ю. К. Передовой опыт учителя и педагогическая наука / Ю.К. Бабанський // Советская педагогика. – 1977. – № 11.– С. 24-28.

2. Бабанский Ю. К. Роль передового опыта учителей в развитии педагогической науки / Ю.К. Бабанський // Методологические и теоретические проблемы изучения, обобщения и использования передового педагогического опыта. – М., 1978.– 147 с.

3. Бик А.С. Передовий педагогічний досвід Кіровоградщини у новому баченні (Ін-т змісту і методів навчання, КДПУ ім. В.К. Винниченка) А.С. Бик (ред.), А.Б. Іванко (ред.). – Кіровоград, 1998. – 204 с.

4. Бойко А. М. Упровадження педагогічної інноватики в практику

виховання: монографія / А. М. Бойко. – Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2011. – 390 с.Ва

5. Бондар В.І. Дидактика / В.Бондар. К.: Либідь, 2005. – 264 с.
6. Вайніленко Т.В. Основи професійного самовдосконалення педагога: методичні рекомендації / Т.В. Вайніленко. / – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – 20 с.
7. Вайновська М.К. Засоби розвитку педагогічної майстерності та творчості вчителя в післядипломний період: методичні рекомендації для вчителів ЗНЗ / М.К. Вайновська Запорізький обл. інститут післядипломної пед. освіти. – Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ». – 2007. – 42 с.
8. Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) // Освіта – 1993. – № 44-46. – 62 с.
9. Джумовська Л. Виявлення та моделювання перспективного педагогічного досвіду / Л.Джумовська // Управління освітою. – 2005. – № 33. – С. 2-5.
10. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології / І. Дичківська. – К.: Академвидав., 2004, 352с.
11. Діагностика в системі методичної роботи // Школа: інформаційно-методичний журнал. – 2006. – № 3. – С. 30-32.
12. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук Укр. – Головний ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
13. Жерносек І. Педагогічний досвід: головні ознаки і критерії // Рідна школа. – 1999. – № 9.– С. 8-10.
14. Закон України „Про загальну середню освіту”. За станом на 28 серпня 2006 р. / Верховна Рада: офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 35 с.
15. Іноваційні освітні системи ХХ століття // Вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду: Метод. рекомендації / Ніжин, держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин, 2003. – С. 7-8.
16. Крисюк С.В. Передовой опыт – в массовую педагогическую практику / С.В.Крисюк,Л.Н. Коломинский, А.П. Соколовска / К.: Радянська школа, 1987. – 113 с.
17. Кухарев Н.В. На пути к профессиональному совершенству / Н.В. Кухарев – М.: Просвещение, 1990. – 159 с.
18. Моніторинг рівня професійної компетентності педагогічних працівників // Школа: інформаційно-методичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 30-32
19. Набока Л. Невичерпні можливості впровадження педагогічних ідей у практику / Л.Набока // Управління освітою. – 2003. – № 11-12. – С. 22-25
20. Нефедова К.А. Изучение и использование передового педагогического опыта как путь развития творчества учителя //Внутришкольное управление: Вопросы теории и практики / К.А. Нефедова. – М.: Педагогіка, 1991.– 168 с.
21. Пилипчук В.В. Поглиблення професійних знань як умова

розвитку педагогічної майстерності викладача / Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: Монографія / В.В. Пилипчук. – К., 2003. – С. 124-150.

22. Портнов М.Л. Как распространить передовой опыт / М.Л. Портнов // Народное образование. – 1984. – № 6. – С. 23-26.

23. Таланчук Н.М. Критерии оценки передового педагогического опыта / Н.М. Таланчук // Сов. педагогика. – 1979. – № 7. – С. 13-15.

24. Тевлін Б. Передовий педагогічний досвід: вивчення, узагальнення та поширення / Б. Тевлін // Завуч. – 2003. – Грудень. – С. 3-8.

25. Турбовский Я.С. Изучение и обобщение педагогического опыта как методологическая проблема / Я.С. Турбовський // Сов. педагогика. – 1983. – № 9. – С. 19-25.

6. Інформаційні ресурси

1. Вивчення, узагальнення, поширення передового педагогічного досвіду
Режим доступу: https://www.google.com/search?sxsrf=A0aemvIe9655_mQgCdQw0KoosAm4HmVXeA:1635016997686&

2. Державна цільова програма впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій "Сто відсотків" на період до 2015 року] Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/494-2011-%D0%BF>

3. Методичні рекомендації щодо вивчення, узагальнення та впровадження перспективного педагогічного досвіду Режим доступу: <https://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/>

4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>

5. Передовий педагогічний досвід. Режим доступу: https://metodkabinet.at.ua/ORIENTIR/visnik_10.pdf